

УДК 343.101

Кріпак А. А.,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник
науково-дослідного центру
Інституту кримінально-виконавчої служби

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ УКЛАДАННЯ УГОДИ ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРО- ЦЕСІ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ

У статті приділено увагу запровадженню у вітчизняний кримінальний процес такого особливого порядку кримінального провадження, як провадження на підставі угод. Зокрема описано особливості укладання угоди про визнання винуватості, та законодавче закріплення укладання такої угоди. Розглянуто також інститут угоди про визнання винуватості у кримінальному судочинстві США та Російської Федерації.

Ключові слова: кримінальне провадження; угода про визнання винуватості; підозрюваний; обвинувачений; прокурор.

В статье уделено внимание внедрению в отечественный уголовный процесс такого особенного порядка уголовного производства, как производство на основании соглашения. Отдельно описаны некоторые особенности заключения сделки о признании вины, а также законодательное закрепление заключения такой сделки. Рассмотрен также институт сделки о признании вины в уголовном производстве США и Российской Федерации.

Ключевые слова: уголовное производство; сделка о признании вины; подозреваемый; обвиняемый; прокурор.

Постановка проблеми. Кримінальне провадження на підставі угод – абсолютна новела кримінального процесуального законодавства України, що потребує особливої уваги та дослідження. Можливість закріплення зазначеного процесуального інституту у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві досить тривалий час жваво обговорюється на конференціях і круглих столах, а також сторінках наукових юридичних видань, присвячених проблемам реформи кримінального судочинства.

Характер поглядів на цей правовий інститут коливається від повного заперечення до не менш повного визнання. Як правило, сам термін «угода про визнання винуватості» викликає негативний образ прокурора й адвоката, які, незважаючи на певні службові обмеження та етичні принципи, небезкорисно «торгуються» про вирішення справи. Захист й обвинувачення «про щось домовляються», потім представляють своє рішення підсудному й судді, і провадження закінчується.

Можливість спрощеного судового розгляду в більшості європейських країн і США забезпечує інститут угод у кримінальному судочинстві, який водночас сприяє реалізації принципу процесуальної економії, не порушуючи прав і законних інтересів кримінального провадження.

Орієнтуючись на досвід розвинених країн, слід ретельно дослідити його з метою уникнення повторення чужих помилок, враховуючи ступінь досконалості вітчизняного законодавства. Тому увагу привертає саме ця тематика дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед науковців, які тією чи іншою мірою зверталися до цієї проблематики, слід назвати Пушкаря П. В., Губську О. А., Шкелебей В. А, Тодоренка І. М. та ін.

Формулювання цілей статті. Охарактеризувати такий особливий порядок кримінального провадження, як провадження на підставі угоди про визнання винуватості.

Виклад основного матеріалу. У кримінальному судочинстві України, як і в багатьох інших країнах світу, існує проблема диференціації процесуальної форми, прискорення та спрощення судового провадження за умов дотримання прав і законних інтересів учасників процесу. Така «нерозбірливість» правосуддя передусім загострюється в разі, якщо до суду подають достатні докази вини особи у вчиненні злочину, а сама вона свою винуватість не заперечує, і тому можливо вирішити справу без повного судового розгляду [1, с. 3]. Можливість спрощеного судового розгляду в більшості європейських країн та США забезпечує інститут угод у кримінальному судочинстві, який водночас сприяє реалізації

принципу процесуальної економії, не порушуючи прав і законних інтересів кримінального провадження.

Відповідно до розділу VI КПК України 2012 р. запроваджено особливі порядки кримінального провадження. Одним із них є провадження на підставі угод. Згаданий інститут – абсолютна новела кримінального процесуального законодавства, що потребує особливої уваги та дослідження. Ст. 468 КПК передбачено можливість укладення в кримінальному провадженні таких видів угод: 1) про примирення між потерпілим, підозрюваним, обвинуваченим; 2) про визнання винуватості між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим. Водночас інститут «угоди про визнання винуватості» не отримав достатньої уваги у вітчизняній юридичній літературі, хоча можливість його закріплення у кримінальному процесуальному законодавстві досить тривалий час жваво обговорюється на конференціях і круглих столах, а також сторінках наукових юридичних видань, присвячених проблемам реформи кримінального судочинства [2]. Діапазон поглядів на цей правовий інститут коливається від повного заперечення до не менш повного й беззастережного визнання. Як правило, сам термін «угода про визнання винуватості» викликає негативний образ прокурора й адвоката, які попри службові обмеження та етичні принципи небезкорисно «торгуються» про вирішення справи. Захист й обвинувачення «про щось домовляються», потім представляють своє рішення підсудному й судді, і провадження закінчується [3, с. 209].

Розглядаючи особливості застосування цього інституту, вчені

зазначають, що нерідко суть такої угоди зводиться до того, що обвинувачений визнає себе винним у менш тяжкому злочині, ніж фактично вчинив, а в обмін на це особа, яка підтримує обвинувачення, вимагає призначення більш м'якого покарання, ніж те, яке могло б бути за принципового підходу до розслідування та судового розгляду справи. Підписання названої угоди, як правило, призводить до спрощення процедури подальшого судочинства: справу не передають на розгляд суду присяжних; дослідження доказів у суді практично не здійснюють. Відтак, супротивники «угоди про визнання вини», заперечують можливість включення такого правового інституту в нове кримінальне процесуальне законодавство Росії й України, стверджують, що цей інститут суперечить принципам кримінального процесу, зокрема принципу об'єктивної істини [4, с. 302], збільшуючи ризик судової помилки [5, с. 94].

Тому, орієнтуючись на досвід розвинених країн, насамперед, слід ретельно дослідити його з метою уникнення повторення чужих помилок, враховуючи ступінь досконалості вітчизняного законодавства.

Справді, інститут звільнення від кримінальної відповідальності за федеральним кримінальним законодавством США, порівняно з кримінальним законодавством України, має свою специфіку [6, с. 168]. Перш за все, характерною особливістю досудового провадження в США є те, що в ньому значно скорочено «відстань» від моменту вчинення злочину до прийняття кінцевого процесуального рішення щодо кримінальної події [7, с. 76-83]. Причому укладенням

угоди про визнання винуватості в цій країні закінчуються, за різними даними, від 80 до 90% досудових проваджень [8, с. 132].

Суть укладення даної угоди полягає в тому, що сторони обвинувачення й захисту доходять згоди щодо вирішення справи, включаючи пункти обвинувачення, за якими особа визнає себе винною. Відповідну угоду нерідко укладають тоді, коли обвинувачений визнає себе винним у вчиненні менш тяжкого злочину або не за всіма пунктами обвинувального акта, або коли обвинувач, будучи не впевненим, що присяжні визнають обвинуваченого винним у вчиненому ним злочині, пред'являє обвинувачення у вчиненні злочину меншого ступеня тяжкості (наприклад, вчинення умисного вбивства зобов'язує прокурора доказувати, що обвинувачений мав умисел саме на вчинення вбивства, а не іншого злочину). Тому, коли прокурор не впевнений, що зможе це довести, він висуває обвинувачення в заподіянні смерті з необережності. Прокурор й обвинувачений можуть дійти угоди не лише про кількість пунктів обвинувачення та кваліфікацію вчиненого, а й про покарання.

Впровадження у вітчизняне законодавство інституту «угоди про визнання винуватості» в «американській інтерпретації» могло б призвести до ситуації, коли невинна особа, боячись покарання за тяжкий злочин, визнає себе винною у вчиненні злочину меншого ступеня тяжкості («бере на себе те, чого не вчиняла»). Така зм'якшувальна вина обставина, як дійове каяття, що передбачене кримінальним законодавством України та інших країн СНД, містить елементи «угоди про визнання винуватості».

Близьким за змістом і процесуальним порядком до закріпленого у КПК України провадження на підставі угод про визнання винуватості є особливий порядок судового розгляду, передбачений розділом X КПК Російської Федерації, і скорочений порядок судового розгляду, що передбачався частинами 3, 4 й 5 ст. 299 КПК України 1960 р. Утім, вони також мають суттєві відмінності. Відповідно до ч.1 ст. 314 КПК РФ згода з пред'явленим обвинуваченням не вимагає обов'язкового визнання вини обвинуваченим й означає, що він не заперечує пред'явлене йому обвинувачення [9, с. 45–49]. Згода обвинуваченого із пред'явленим обвинуваченням означає, що він не заперечує ні його фактичного змісту, ні кваліфікації. Якщо обвинувачений не згодний з обсягом обвинувачення, вважаючи його перебільшеним, або із кваліфікацією злочину, вважаючи, що вчинене ним має бути кваліфіковано за статтею КК з менш тяжкою санкцією, то він може не погодитися з пред'явленим обвинуваченням, і тоді справу буде розглядати в загальному порядку суд.

Немає потреби у визнанні обвинуваченим своєї провини й для застосування скороченого порядку судового розгляду відповідно до КПК України 1960 р. Вирішуючи питання про скорочений судовий розгляд, суд взагалі не зобов'язаний був довідуватися про ставлення підсудного до пред'явленого йому обвинувачення.

На наш погляд, визнання обвинуваченим вини у вчиненому злочині в обмін на полегшення покарання в жодному разі не применшує обов'язку встановлювати об'єктивну встановлювати об'єктивну істину, а стосується лише суб'єктивних оці-

нок, відповідно до яких прокурор і суддя вважають за неможливе кваліфікувати діяння обвинуваченого за статтю кримінального Закону з менш суворою санкцією й відповідно призначити більш м'яке покарання.

Угода про визнання винуватості у США, відповідно до Федеральних правил кримінального процесу, розглядається як письмовий чи усний контракт, процедура укладання якого та відповідна письмова його форма детально регламентовані [2]. Такі угоди бувають «явними» та «презюмованими». Перші передбачають безпосередні переговори між сторонами у справі, кінцевим результатом яких є розроблення умов контракту, відповідно до яких обвинувачений визнає певні обвинувачення й отримає конкретне зменшення міри покарання, що буде зрештою застосовано до нього. У разі ж «призюмованого» контракту наявна готовність обвинуваченого визнати свою вину на підставі того, що якщо справу буде передано до суду, до нього буде застосовано суворіше покарання, і сторони презюмують наслідки визнання вини без офіційного оголошення щодо проведення переговорів про визнання вини [1, с. 20].

Визнання своєї винуватості, як правило, призводить до спрощення подальшого судочинства, винесення обвинувального вироку, водночас не здійснюється судові дослідження інших доказів. Крім того, згодом факт визнання своєї винуватості обвинуваченим впливає на обсяг його прав на оскарження вироку і навіть на міру покарання [10, с. 160]. Укладання такої угоди у кримінальному процесі США нерідко має місце на стадії попереднього слухання справи

в суді [10, с. 162]. Дослідники з цього питання наголошують, що більшість угод про визнання провини все ж таки укладають після складання і пред'явлення підозрюваному обвинувачення. Але підозрюваний має право розпочати переговори про укладення такої угоди і до пред'явлення обвинувачення, у результаті чого особа може бути повністю звільнена від кримінальної відповідальності. Таке трапляється в разі, коли підозрюваний погоджується надати показання проти співучасників злочину. Відтак, обвинувачення не висувається, а інші співучасники злочину не мають змоги дізнатися про співпрацю підозрюваного зі стороною обвинувачення [10, с. 163].

Позиція потерпілого в США є вирішальною для укладання угоди про визнання винуватості. Перед тим як розпочати переговори з обвинуваченим, прокурор проводить відповідну роботу з потерпілим. Ґрунтуючись на своєму практичному досвіді, прокурор пояснює потерпілому всі переваги та недоліки обвинувачення, а також висловлює свою думку про тривалість процесу. Хоча не потерпілий приймає остаточне рішення про можливість укладення угоди, але рішення прокурора, як правило, збігається з думкою потерпілого. Якщо у справі відсутній потерпілий, наприклад коли справа пов'язана з організованою злочинністю та корупцією, то в такому разі у кримінальному процесі США потерпілим вважається весь народ (суспільство). В такому випадку прокурор приймає рішення про укладення угоди самостійно [10, с. 164].

Суд, при укладенні угоди про визнання провини гарантує забезпе-

чення законності та справедливості. Так, суд може брати участь у процесі переговорів, щоб гарантувати їх справедливий результат, також суд зобов'язаний упевнитись у тому, що визнання провини є добровільним та обвинувачений розуміє всі елементи злочину, щодо якого він визнає свою винуватість [2]. Отже, у законодавстві США немає розподілу угод відповідно до наявності чи відсутності у справі потерпілого на відміну від українського законодавства.

В англійських словниках правничої термінології «угода про визнання винуватості» визначається як процес, у результаті якого адвокат обвинуваченого і прокурор домовляються про таке вирішення кримінальної справи, яке б задовольняло обидві сторони. І хоча в більшості словникових визначеннях йдеться про те, що сторонами угоди є лише прокурор та адвокат обвинуваченого, до укладання угоди про визнання вини можуть залучатися й інші учасники: це може бути сам обвинувачений або потерпілий. До цієї процедури в деяких випадках може також долучатися і суддя [1, с. 13].

Угоди про визнання винуватості укладаються не лише в країнах англо-американського типу кримінального процесу. Такі процедури існують у багатьох державах Європи, зокрема в Іспанії, Німеччині, Бельгії, Нідерландах та ін.. Наприклад, аналогічною угоді про визнання винуватості є така звана процедура «*patteggiamento*», закріплена в КПК Італії. Відповідно до неї, у будь-який час до судового розгляду, прокурор, обвинувачений (та/або його захисник) можуть домовитися про кваліфікацію злочину та міру покарання і подати клопотання до суду про приз-

начення обумовленого сторонами покарання, яке не повинно перевищувати двох років позбавлення волі. Суддя призначає це покарання, якщо він погоджується з тим, що існують достатні фактичні підстави для винесення обвинувачення проти особи [1, с. 18].

Угода про визнання винуватості укладається між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим за ініціативою будь-кого з цих осіб. Таку угоду не може бути укладено у провадженні, у якому бере участь потерпілий, тобто щодо злочинів чи кримінальних проступків, унаслідок вчинення яких було завдано шкоди правам та інтересам окремих громадян та/або інтересам юридичних осіб, а також у кримінальному провадженні щодо особливо тяжких злочинів незалежно від кола суб'єктів, яким завдано шкоди внаслідок вчинення таких злочинів у тих випадках, коли в процесі немає потерпілого (оскільки в такому разі йдеться про укладення угоди про примирення).

Враховуючи вимогу вітчизняного кримінального процесуального Закону про те, що угода про визнання винуватості може укладатися у кримінальному провадженні щодо наведених вище кримінальних правопорушень за умови, що внаслідок їх вчинення шкоди завдано державним чи суспільним інтересам, та, беручи до уваги, що в Особливій частині КК вжито термін «громадські інтереси», а не «суспільні інтереси», незважаючи на те, що ці словосполучення різняться семантично, у контексті КПК їх слід розуміти як тотожні [11, ст. 234].

Крім того, використане у ч.4 ст.469 КПК формулювання «у кримі-

нальному провадженні, в якому бере участь потерпілий» означає, що коли в одному кримінальному провадженні особа підозрюється, обвинувачується у вчиненні кількох не пов'язаних між собою (самостійних) кримінальних правопорушень та внаслідок вчинення одного із них було заподіяно шкоди правам та інтересам окремих громадян чи інтересам юридичної особи (тобто є потерпілим, який бере участь в кримінальному провадженні), – угода про визнання винуватості щодо інших кримінальних правопорушень у такому разі укладатися не може. Проте, не виключається можливість укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні, в якому попередньо було укладено угоду про примирення, у зв'язку з чим матеріали кримінального провадження виділено в окреме провадження.

У разі, якщо кримінальне провадження здійснюється стосовно кількох осіб, які підозрюються (обвинувачуються) у вчиненні одного або кількох кримінальних правопорушень, і згоди щодо укладення угоди досягнуто не з усіма підозрюваними (обвинуваченими), відповідно до вимог абз. 1 ч.8 ст.469 КПК угоду може бути укладено з одним (кількома) із підозрюваних (обвинувачених). Кримінальне провадження стосовно особи (осіб), з якими досягнуто згоди щодо укладення угоди про визнання винуватості, на підставі постанови прокурора або ухвали суду підлягає виділенню в окреме провадження незалежно від того, на якій із двох стадій кримінального процесу (досудового розслідування або судового розгляду) сторонами було ініційовано укладення угоди. Виділення кри-

мінального провадження проводиться у порядку, визначеному положеннями статей 217, 334 КПК [12].

В КПК України не ставиться обмежень у термінах, відведених для ініціації угоди, адже її може бути укладено в будь-який момент після повідомлення особи про підозру і до виходу суду до нарадчої кімнати для проголошення вироку (ч. 5 ст. 469). Відповідно до ч. 2 даної статті ініціатива про укладення угоди про визнання винуватості може виходити як від прокурора, так і від підозрюваного чи обвинуваченого. Наприклад, якщо обвинувачений до проголошення ним останнього слова дійде згоди з прокурором чи потерпілим щодо укладення угоди (її змісту), він може перед останнім словом або під час своєї промови заявити про це суду. У такому випадку суд, надаючи можливість обвинуваченому закінчити свій виступ, згідно з ч. 3 ст. 474 КПК, невідкладно зупиняє проведення процесуальних дій і переходить до розгляду угоди [13].

Не можемо не погодитись, з думкою П. В. Пушкара, який вважає, що процедура укладення угоди про визнання винуватості має бути доступною, зрозумілою та прозорою для громадськості, а права обвинуваченого мають бути пояснені йому обвинувачем або захисником. Обвинувачений повинен усвідомлювати наслідки переговорів про визнання вини, йому має бути роз'яснено процесуальні аспекти клопотання про визнання вини, для того щоб він міг зробити усвідомлений вибір [1, с. 136].

Укладення договору з прокурором про визнання винуватості припускає пом'якшення покарання чи повне звільнення від відбування

покарання. Відтак, запропонована в угоді міра покарання повністю узгоджується сторонами з урахуванням характеру обвинувачення й обставин, що має враховувати прокурор. КПК України регламентує обставини, що мають враховуватися прокурором при укладенні угоди про визнання винуватості (ст. 470), зокрема ступінь і характер сприяння підозрюваного чи обвинуваченого у проведенні кримінального провадження щодо нього або інших осіб; характер і тяжкість обвинувачення (підозри); наявність суспільного інтересу в забезпеченні швидкого досудового розслідування і судового провадження, викритті більшої кількості кримінальних правопорушень; наявність суспільного в запобіганні, виявленні чи припиненні більшої кількості кримінальних правопорушень або інших більш тяжких кримінальних правопорушень.

Наслідком укладення та затвердження угоди про визнання винуватості для прокурора, підозрюваного чи обвинуваченого є обмеження їх права оскарження вироку згідно з положеннями ст. 394 та 424 КПК України, а для підозрюваного чи обвинуваченого – також його відмова від здійснення прав, передбачених абзацами першим та четвертим пункту 1 частини четвертої статті 474 КПК України. Тобто при укладенні такої угоди як сам прокурор, так і підозрюваний (обвинувачений) обмежуються в праві на оскарження рішення суду в апеляційному порядку. Крім того, підозрюваний (обвинувачений) позбавляються права на судовий розгляд, під час якого прокурор зобов'язаний довести кожен обставину у кримінальному злочині, у вчиненні якого його звинувачують,

а також права мати захисника і клопотати про виклик свідків і представляти докази, що свідчать на користь обвинуваченого.

Але існують і певні винятки, при яких вирок суду все ж таки може бути оскаржений. Відповідно до ч.4 ст.394 КПК України вирок суду першої інстанції на підставі угоди між прокурором та підозрюваним, обвинуваченим про визнання винуватості може бути оскаржений в апеляційному порядку: по-перше, обвинуваченим, його захисником, законним представником виключно з підстав: призначення судом покарання суворішого, ніж узгоджене сторонами угоди; ухвалення вироку без його згоди на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених частинами четвертою, шостою, сьомою статті 474 КПК України, в тому числі нероз'яснення йому наслідків укладення угоди; по-друге, прокурором виключно з підстав призначення судом покарання менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; затвердження судом угоди у провадженні, у якому, згідно з частиною четвертою ст.. 469 КПК України, угоди не може бути укладено.

У касаційному порядку, відповідно до п.1,3 ч.3 ст.424 КПК України, вирок суду першої інстанції на підставі угоди про визнання винуватості після його перегляду в апеляційному порядку, а також судові рішення суду апеляційної інстанції за результатами розгляду апеляційної скарги на такий вирок можуть бути оскаржені: 1) засудженим, його захисником, законним представником виключно з підстав: ухвалення вироку без згоди засудженого на призначення покарання; невиконання судом вимог, встановлених частинами

четвертою-сьомою ст.474 УПК України, у тому числі нероз'яснення засудженому наслідків укладення угоди; 2) прокурором виключно з підстав: призначення судом покарання менш суворого, ніж узгоджене сторонами угоди; затвердження судом угоди у провадженні, у якому, згідно з частиною четвертою ст. 469 КПК України, угоду не може бути укладено.

У випадку, якщо сторони не досягнуть згоди щодо укладення угоди (щодо міри покарання тощо), факт її ініціювання і твердження, що були зроблені з метою її досягнення, не можуть розглядатися як відмова від обвинувачення або як визнання провини (ч.6 ст.469). Тобто визнанням особою своєї винуватості вважатиметься лише затверджена судом угода [14].

У КПК України враховано ситуації, коли в кримінальному провадженні фігурують декілька підозрюваних чи обвинувачених (ч.8 ст.469), адже в разі, якщо кримінальне провадження здійснюється щодо кількох осіб, які підозрюються чи обвинувачуються у вчиненні одного або кількох кримінальних правопорушень, і згоду щодо укладення угоди досягнуто не з усіма підозрюваними чи обвинуваченими, угоду може бути укладено з одним (кількома) з підозрюваних чи обвинувачених. Використане у ч.4 ст.469 КПК України формулювання «у кримінальному провадженні, в якому бере участь потерпілий» означає, що коли в одному кримінальному провадженні особа підозрюється, обвинувачується у вчиненні кількох не пов'язаних між собою кримінальних правопорушень та внаслідок вчинення одного з них було заподіяно шкоди правам та інтересам окремих громадян

чи інтересам юридичної особи (тобто є потерпілий, який бере участь у кримінальному провадженні), угоду про визнання винуватості щодо інших кримінальних правопорушень у такому разі не може бути укладено. Проте не виключається можливість укладення угоди про визнання винуватості у кримінальному провадженні, у якому попередньо було укладено угоду про примирення, у зв'язку з чим, матеріали кримінального провадження виділено в окреме провадження [15].

Важливим є додержання основних вимог щодо змісту угоди про визнання винуватості (ст. 472). Відповідно до ч. 1 ст. 474 КПК України, якщо угоди досягнуто під час досудового розслідування, то обвинувальний акт, прийнятий прокурором на підставі підписаної угоди, негайно направляється до суду. Направлення до суду обвинувального акта може бути відкладено прокурором до моменту отримання висновку експерта або завершення інших слідчих (розшукових) дій, необхідних для збирання та фіксації доказів, які можуть бути втрачені після закінчення часу або які неможливо буде провести пізніше без істотної шкоди для їх результату в разі відмови суду в затвердженні угоди.

Якщо угоду досягнуто під час судового провадження, то суд негайно припиняє проведення всіх процесуальних дій і переходить до розгляду угоди (ч. 3 ст. 474). Розгляд угоди здійснюється під час підготовчого судового засідання з обов'язковою участю сторін угоди та повідомленням про розгляд інших учасників судового провадження, відсутність яких не є перешкодою для розгляду (ч. 2 ст. 472). Під час підготовчого

засідання суд зобов'язаний переконатися, що укладення угоди сторонами є добровільним волевиявленням, а отже, не є наслідком застосування насильства, примусу або погроз. І після того як суд переконується, що угоду може бути затверджено, він виносить вирок, яким затверджує угоду і призначає обвинуваченому узгоджену сторонами міру покарання.

Перед ухваленням рішення про затвердження угоди про визнання винуватості суд під час судового засідання повинен з'ясувати в обвинуваченого, чи цілком він розуміє: 1) що він має право на судовий розгляд, під час якого прокурор зобов'язаний довести кожен обставину щодо кримінального правопорушення, у вчиненні якого його обвинувачують, а він, в свою чергу, має такі права: мовчати, і факт мовчання не матиме для суду жодного доказового значення; мати захисника, у тому числі на отримання правової допомоги безоплатно в порядку та випадках, передбачених законом, або захищатися самостійно; допитати під час судового розгляду свідків обвинувачення, подати клопотання про виклик свідків і подати докази, що свідчать на його користь; 2) наслідки укладення та затвердження угод; 3) характер кожного обвинувачення, щодо якого він визнає себе винуватим; 4) вид покарання, а також інші заходи, які будуть застосовані до нього в разі затвердження угоди судом.

Крім цього, суд зобов'язаний переконатися в судовому засіданні, що укладення угоди сторонами є добровільним, тобто не є наслідком застосування насильства, примусу, погроз або обіцянок чи дії будь-яких

інших обставин, ніж ті, що передбачені в угоді. Для з'ясування добровільності укладення угоди в разі необхідності суд має право витребувати документи, у тому числі скарги підозрюваного чи обвинуваченого, подані ним під час кримінального провадження, та рішення за наслідками їх розгляду, а також викликати в судові засідання осіб та опитування їх (ч. 6 ст. 474 КПК України). Як уже зазначалося раніше, добровільність укладення угоди, як і інші умови звільнення від кримінальної відповідальності або пом'якшення покарання мають бути обов'язково доведені та закріплені в процесуальних документах.

Суд може відмовити з затвердженні угоди, якщо умови угоди суперечать вимогам законодавства України, у тому числі допущено неправильну правову кваліфікацію кримінального правопорушення, яке є більш тяжким ніж те, щодо якого передбачена можливість укладення угоди; умови угоди не відповідають інтересам суспільства або порушують права, свободи чи інтереси сторін або інших осіб; існують обґрунтовані підстави вважати, що укладення угоди не було добровільним; очевидна неможливість виконання обвинуваченим взятих на себе за угодою зобов'язань; відсутні фактичні підстави для визнання винувато-

сті (ч. 7 ст. 474). Якщо ж суд вважає, що є всі підстави для відмови в затвердженні угоди, то досудове розслідування або судове провадження продовжуються в загальному порядку. При цьому повторне звернення з угодою в одному кримінальному провадженні не допускається.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві можна виокремити наступні етапи укладання угоди про визнання винуватості: 1) первісна згода сторін вступити в переговори стосовно примирення або визнання своєї винуватості; 2) з'ясування та процесуальне закріплення фактичних обставин справи в матеріалах кримінального провадження; 3) кваліфікація злочину відповідно до норм кримінального (матеріального) права; 4) визнання підозрюваним чи обвинуваченим суті та змісту відповідних підозри чи обвинувачення; 5) двостороння домовленість щодо звільнення особи від кримінальної відповідальності або ж, якщо це неможливо, досягнення домовленості стосовно меншого обсягу обвинувачення, зміни обвинувачення або призначення м'якшого покарання; 7) укладення проекту угоди; 8) надання підписаної угоди на затвердження до суду.

Список використаних джерел

1. Пушкар П. В. Угода про визнання вини у сучасному кримінальному процесі: порівняльно-правове дослідження: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.09 / Київ, 2005. 208 с.
2. Исмаилов Б. И. Теоретические аспекты использования институтов ускоренного порядка рассмотрения дел и «Сделок о признании вины» в правоприменительной практике зарубежных государств. URL: http://www.elib.org.ua/medecine/ua_readme.php?subaction=showfull&id=1183903491&archive=&start_from=&ucat=&.

3. Губська О. А. Процесуальні питання звільнення особи від кримінальної відповідальності за nereабілітуючими обставинами: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Київ, 2002. 283 с.
4. Куцова Э. Ф. Истина и состязательность в уголовном процессе Российской Федерации. *Ученые юристы МГУ о современном праве* / под. ред. М. К.Треушникова. М.: ОАО «Издательский дом «Городец»», 2005. С. 302.
5. Губська О.А. Процесуальні питання звільнення особи від кримінальної відповідальності за nereабілітуючими обставинами: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Київ, 2002. 94 с.
6. Вельяновский С. Экономические аспекты уголовной юстиции. СССР – Англия. Юстиция и сравнительное правоведение. М.: Изд-во ИГиПАН СССР, 1986. 168 с.
7. Козочкин И. Д. Преступление и наказание в Англии, США, Франции, ФРГ, Японии: учебное пособие. М.:Омега, 1992. С.76-83.
8. Присяжнюк Т. Вдосконалення інституту потерпілого в системі кримінального права України. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*: матеріали XI регіональної наук.-практ. конф. Л.:Юрид. ф-т Львів. Нац. ун-ту імені Івана Франка, 2005. С. 132.
9. Малахова Л. И. Особенности применения сделки о признании вины в российском законодательстве. *Пятьдесят лет кафедре уголовного процесса УрГЮА (СЮИ)*: материалы междунар.науч.-практ.конф. Екатеринбург, 2005. Ч. 2. С. 45-49.
10. Махов В. Н., Пешков М. А. Уголовный процесс США (досудебные стадии): учеб. пособие. М.: ЗАО «Бизнес-школа»Интел-Синтез», 1998. С. 164.
11. Про внесення змін до Кримінально-процесуального кодексу України: Закон Верховної Рада України. 2001. № 44. С. 234.
12. Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод: інформаційний лист № 223-1679/0/4-12: від 15.11.2012 р. URL.: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v1679740-12>
13. Кримінальний процесуальний кодекс України: від 13 квіт. 2012 р. URL.: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>
14. Тодоренко И. Прокурор предлагает заключить сделку – «ЮРИСТ & ЗАКОН» URL.: <http://flexp.com.ua/library/artikle/633/>.
15. Про деякі питання здійснення кримінального провадження на підставі угод: лист Вищого Спеціалізованого Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ: від 15.11.2012 р. № 223-1679/0/4-12.

A. Kripak,
*PhD, senior research fellow
scientific-research center
the Institute of criminal execution service*

SONE FEATURES OF THE CONCLUSION OF AN AGREEMENT ON THE RECOGNITION OF GUILT IN THE CRIMINAL PROCESS OF UKRAINE THROUGH THE PRISM OF FOREIGN EXPERIENCE

The article focuses on the introduction into the domestic criminal process of such a special procedure of criminal proceedings, as proceedings on the basis of agreements. In particular, the peculiarities of concluding an agreement on the recognition of guilty, and the legislative consolidation of the conclusion of such an

agreement are investigated. The institute of the agreement on recognition of guilty pleas in criminal proceedings of the USA and the Russian Federation is also considered.

Criminal proceedings on the basis of agreements is an absolute story of the criminal procedural legislation of Ukraine, which needs special attention and research. The possibility of consolidating this procedural institute in domestic criminal procedural law has been discussed for a long time at conferences and round tables, as well as in the pages of scientific legal publications devoted to the problems of reforming criminal justice. In the criminal justice system of Ukraine, as in many other countries of the world, there is a problem of differentiation of the procedural form, acceleration and simplification of judicial proceedings, provided that the rights and legitimate interests of the participants of the process are observed. Such "negligence" of justice is particularly aggravated in the event that sufficient evidence is provided to the court that the person is guilty of committing a crime, and that she does not object to her guilt, and therefore it is possible to resolve the matter without full judicial review.

Key words: *criminal prosecution; agreement on recognition of guilty; suspect; accused; prosecutor.*

Надійшла до редакції 12.10.2017